

Толаметова З.А.

Қулматов А.А.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети иқтисодий факультети доцентлари

АҲОЛИНИ ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАШДА МИКРОКРЕДИТЛАРНИНГ ЎРНИ

Аҳоли бандлигини таъминлаш ва янги ишчи ўринларини ташкил қилиш муаммоси яқин истиқболда мамлакатимизни муваффақиятли ва барқарор ривожлантиришнинг алоҳида устувор йўналиши ва энг муҳим шартидир.

Меҳнат бозорини тартибга солиш заруриятининг энг муҳим жиҳатларидан бири меҳнат ресурсларининг ортиши билан боғлиқ. 2004 йилнинг ўзида меҳнат ресурслари 13597,0 минг киши, иқтисодий фаол аҳоли сони 9621,2 минг кишини ташкил этиб, шундан меҳнат ресурсларига нисбатан 70,5 фоиз, яъни 9589,0 минг киши иқтисодий банд бўлган. 2009 йилда меҳнат ресурслари 16189,4 минг киши иш билан бандлар эса 11335,4 минг кишидан иборат бўлган. 2010 йилда меҳнат ресурслари 16485, етди. Жаҳон молиявий иқтисодий инқирозининг глобал тус олиши, иқтисодий инқироз фаоллик жараёнларининг кучайиши рецессия ва иқтисодий пасайишни оқибатида жаҳоннинг ривожланган мамлакатларидаги ишсизлик кейинги 3 йил мобайнида ўсиб бориши кузатилди. 2009 йилда АҚШда ишсизлик даражаси 7,2 % Японияда 4,4 %, Буюк Британияда 6,4 %, Германияда 8,2 % га ўсиши кузатилди. Бу ўз-ўзидан ижтимоий трансфертларнинг кўпайиши ҳисобига давлат харажатларининг ўсишига олиб келди.

Шунга кўра, ҳукуматлар даражасида инқироздан чиқиш бўйича давлат дастурларини ишлаб чиқишда бандлик масалаларини, талабни рағбатлантириш орқали ишлаб чиқариш кўламини кенгайтиришга қаратилган кескин чораларни кўриш масаласини кўндаланг қилиб қўймоқда.

Меҳнат бозорини тартибга солишнинг муҳим бўғинларидан бири-кичик бизнес ҳамда тадбиркорлик фаолиятида бозор иқтисодиёти қонуниятига кўра меҳнатнинг янги шакллари яратилди.

Республикада кичик тадбиркорликни ривожлантириш учун кенг кўламли ишлар олиб борилмоқда. Тадбиркорликни қўллаб-

қувватлаш мақсадида бу соҳага кўплаб имтиёзлар берилмоқда.

Тадбиркорлик фаолияти бир неча муҳим афзалликларга эга бўлиб, энг аввало, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик янги иш жойларини яратишда йирик корхоналарга нисбатан устунликка эга. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш меҳнат ресурсларини бандлигини ошириш имкониятини беради. Мазкур соҳа ишчи кучи бандлиги муаммосини ҳал этишда қўшимча даромад манбаларини юзага келтиришда муҳим ўрин тутди. Шунингдек, кичик корхоналар бутун иқтисодиётнинг самарадорлигини сезиларли даражада оширади.

Маълумки, республикада меҳнат бозорида ёшлар салмоғи иш изловчилар орасида анча катта миқдорни ташкил этади. Айни пайтда уларнинг нодавлат секторидаги ишлаб чиқариш жараёнига тортилиши ҳам ана шу даражада юқоридир. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни фаолиятини ривожлантириш меҳнат бозорини тартибга солиш жараёни таҳлилида ёшлар масаласига жиддий эътибор берилмоқда. Чунки мамлакатимизда аҳолининг учдан бир қисми ёшлар ҳиссасига тўғри келади. Фикримизча, ёшларнинг ишлаб чиқариш, кичик бизнес, тадбиркорликдаги ўрнини кучайтириш, уларнинг меҳнатидан унумли фойдаланиш, моддий бойликлар салмоғида ёшларни улушини ошириш орқали мамлакатимиз келажакдаги ҳақиқатдан ҳам буюк бўлишини таъминлаш мумкин. Яқин келажакда кутилаётган меҳнатга лаёқатли ёшдаги аҳоли сонининг кўпайиши меҳнат унумдорлигининг юксалиши муносабати билан иш жойларининг бўшаши, иқтисодиётдаги бозор ўзгаришлари ва корхоналар ихтисослигини ўзгартирилиши

натижасида Ўзбекистонда меҳнат бозори билан боғлиқ бўлган муаммолар, хусусан, бандлик ўз долзарблигини сақлаб туради.

Меҳнатга лаёқатли аҳоли сонининг ўртача йиллик кўшимча ўсиши 1,9 % дан 2010 йилда 1,6 % гача кутилди. Бу вақт оралиғида ўртача йиллик кўшимча ўсиш 250 минг кишини ташкил этди.

2010 йили фаолият юритаётган кичик бизнес субъектлари сони қарийб 490 мингта ни ташкил этди. Фаолият кўрсатаётган кичик бизнес субъектларнинг салмоғи 1,7 % га шу жумладан, саноатда-1,3 % га, қурилишда-3,4 % га, транспортда-22,2 % га ва бошқа ишлаб чиқариш соҳаларида-9 % га ошди. Кичик бизнес субъектлари томонидан ишлаб чиқариладиган саноат маҳсулотлари ҳажми ўтган йили салкам 22 % га кўпайди. Ялпи ички маҳсулот таркибида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг улуши кенгайиб, мамлакатимиз иқтисодиятини ривожлантиришда унинг роли сезиларли даражада ошиб бормоқда.

Шунинг натижасида кичик бизнеснинг ЯИМ даги улуши 2007 йилдаги-45,5 % дан 2008 йилда 48,2 % га, 2009-йилда 50% га кўтарилди.

2010 йилда 52,5 фоизга етди. 2010 йилда 950 минг иш жойлари яратилган булса, шундан 600 минги (65%) кичик бизнес ва фермер хўжаликларига 210 минги касаначиликга тўғри келди.

Бугунги кунда мамлакатимизда иш билан банд бўлган жами аҳолининг 76 % дан кўпроғи айнан шу соҳада меҳнат қилаяпти.

Мамлакатимиздаги аҳолини иш билан таъминлаш муаммоларини ҳал қилиш кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантириш билан бирга, хизмат кўрсатиш соҳаси ва касаначилик турли шакллари жорий этиш, қишлоқ жойларида чорвачиликни ривожлантиришни рағбатлантиришга алоҳида аҳамият берилмоқда. 2009 йилда республикаимизда 661 мингга яқин, жумладан, кичик бизнес соҳасида 374 мингта, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасида қарийб 220 мингта, касаначилик ҳисобидан эса 97 минг 800 та янги иш ўрни яратилди.

Хуллас иқтисодиятнинг ушбу соҳаси юртимизда юқори суръатлар билан ривожланиб бормоқда. Шунинг учун ҳам 2011 йилга мазкур соҳани ялпи ички маҳсулотдаги улушини 54 фоизга етказиш кўзда тутилмоқда.

Давлатимиз раҳбарияти томонидан 2011 йилда Парламент томонидан маъқулланган Республика дастурида 950 мингдан ортиқ иш жойларини яратиш, бу иш жойларининг 600 мингдан зиёдини кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасида очиш мўлжалланмоқда.

Касаначиликни меҳнат шартномалари бўйича корхоналар билан кооперация асосидаги касаначиликни, оилавий тадбиркорликни ривожлантириш бандликни таъминлашнинг муҳим йўналиши бўлиб қолади ва бу 220 минг кишини иш билан таъминлаш имкони беради.

Кичик ва хусусий тадбиркорлик республикаимизда ривожланиб бораётганлигига қарамасдан, унинг олдида бир қанча муаммолар мавжуддир.

- кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик билан шуғулланаётган баъзи тадбиркорларда малака ва тажрибанинг етишмаётганлиги.

- баъзи кичик ва хусусий тадбиркорларни конъюнктура ўзгаришларига мослаша олмай банкрот бўлаётганлиги.

- «Бизнес режаларни» рақобатчиларни имкониятларини ҳисобга олган ҳолда мукамал ишлаб чиқилмаётганлиги

- баъзи жойларда бюрократик тўсиқ ва ғовларга учраётганлиги.

- кичик ва хусусий тадбиркорларни экспорт салоҳиятини етарли эмаслиги

Президентимиз И.Каримов таъкидлаганларидек «Мамлакатимиз иқтисодиятида кичик бизнес, биринчи навбатда хусусий тадбиркорликнинг роли ва улушини янада кенгайтиришни таъминлай оладиган қонунларни қабул қилиш масаласи биз учун долзарб бўлиб қолмоқда»¹. Ўзбекистоннинг 2011 йилги ялпи ички маҳсулотиде кичик бизнеснинг улуши 50 фоиздан ортиб бораётганига қарамасдан бу соҳа реал иқтисодиятимизда, авваламбор саноатда етакчи ўринни эгаллай олмаяпти. Президентимиз И.А. Каримов 2010 йил 13 ноябрдаги Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини ташкил қилиш йўллари соддалаштириш, уларнинг фаолияти учун кўпроқ эркинликлар беришни кўзда тутиш лозимлигини, ушбу секторни кредитлаш, ресурслардан фойдаланиш, давлат буюртмаларини олиш, тадбиркорлик субъектлари ишлаб чиқараётган маҳсулотларни сотиш учун янги имтиёзлар бериш, халқаро амалиётга мувофиқ даромадларнинг йиллик декларацияси шаклига босқичма-босқич ўтиш, молия ва статистика ҳисоботлари тизимини янада соддалаштириш, бундай ҳисоботларни ва-

1 Президентимиз И.А. Каримов 2010 йил 13 ноябрдаги Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва сенатининг қўшма мажлисидаги нутқи.

колатли давлат органларига электрон шаклда тақдим этиш каби механизмлар ҳисобидан қўллаб-қувватлаш масалалари ҳам қонунда ўз аксини топиши даркорлигини таъкидладилар.

Ҳозирда кичик бизнесни янада қўллаб-қувватлаш вазифаси ҳар қачонгидан кўра муҳим аҳамият касб этмоқда. Чунки кичик бизнес янгидан-янги иш ўринларини яратиб, иш билан банд аҳоли даромадининг 70 фоиздан ортиғини ташкил этмоқда.

Бугунги кунда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда микрокредитларнинг ўрнини ошириш учун қуйидагиларни амалга ошириш зарурдир.

- Ишлаб чиқариш фаолиятини мустақамлаш ва кенгайтириш учун кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига, фермер ва деҳқон хўжаликларига микрокредитлар бериш ва микролизинг хизматлари кўрсатишни кенгайтириш.

- Янги ташкил қилинаётган корхоналарни техник ва технологик жиҳатдан жиҳозлаш, молиялаш, модернизация қилиш, инновацион лойиҳалар учун халқаро молия институтлари ҳамда етакчи хорижий банкларнинг имтиёзли кредитлари, инвестиция ва грантларини жалб этиш;

- фермер ва деҳқон хўжаликларига қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш ва қайта ишлаш учун мини-технологиялар олишга, чорва моллари, асалари, уй паррандалари, уруғлик ва кўчатлар сотиб олишга, суғориш, тупроққа ишлов беришнинг замонавий технологияларини жорий этишга микрокредитлар ажратиш ва микролизинг хизматлари кўрсатишни янада кенгайтириш.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг биржа савдоларида иштирок этиш имкониятларини ошириш мақсадида биржа хизматининг комиссия харажатлари ўртача 25 % гача пасайтирилди ва биржа савдоларида қатнашиш учун тўланадиган гаров 10 % гача оширилди.

Меҳнат ресурсларининг бандлигини оширишнинг энг асосий йўналишларидан бири республика ҳудудларида, мазкур ҳудудларнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, уларга мос келувчи янги иш жойларини яратишдир.

Янги иш жойларини яратишда асосан кам тараққий этган тармоқларни кенгайтириш, аҳолига сифатли хизмат кўрсатиш тармоғини ривожлантириш зарур. Шу билан бирга, енгил ва озиқ-овқат, маҳаллий саноатда, қурилиш материаллари саноатида иш жойларини ташкил этиб, иш билан бандликни ошириш мумкин, бу эса иқтисодийнинг таркибий ўзгартириш имконини беради.

Жамиятда бандлик даражаси эски ишчи ўринлари сақланиши билан биргаликда янгиларининг яратилишига ҳам бориб тақалади.

Шуни таъкидлаб ўтмоқчимизки, турли укладларда яратиладиган иш ўринларининг қиймати турлича, шу туфайли бандликнинг капитал сиғими ҳам фарқланади.

Энг қиммат иш ўринлари давлат ва аралаш укладда бўлса, энг арзон иш ўринлари хусусий укладда, айниқса оилавий хўжаликларда яратилади. Иқтисодийнинг хусусий укладида арзон иш ўринларини яратиш имконияти ўзини ўзи иш билан таъминлашни рағбатлантиради.

Хусусий укладда, кичик корхоналарда арзон, янги иш ўринларини яратишда микрокредитлар фаол иштирок этади, мазкур кредит объектлари хусусий укладнинг негизини ташкил этади. Хусусий уклад аксарият ҳолларда микрофирмалар, фермер ва деҳқон хўжаликларини, хусусий тадбиркорлик фаолиятдан ташкил топади ва улар микрокредитга муҳтож бўладилар.

Кичик ва хусусий тадбиркорлик корхоналарини ресурсларини кўпайтиришнинг йўлларида бири - микрокредитлардир.

Бугунги кунда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда микрокредитларнинг ўрнини ошириш учун қуйидагиларни амалга ошириш зарурдир.

- Ишлаб чиқариш фаолиятини мустақамлаш ва кенгайтириш учун кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига, фермер ва деҳқон хўжаликларига микрокредитлар бериш ва микролизинг хизматлари кўрсатишни кенгайтириш.

- Янги ташкил қилинаётган корхоналарни техник ва технологик жиҳатдан жиҳозлаш, молиялаш, модернизация қилиш, инновацион лойиҳалар учун халқаро молия институтлари ҳамда етакчи хорижий банкларнинг имтиёзли кредитлари, инвестиция ва грантларини жалб этиш;

- фермер ва деҳқон хўжаликларига қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш ва қайта ишлаш учун мини-технологиялар олишга, чорва моллари, асалари, уй паррандалари, уруғлик ва кўчатлар сотиб олишга, суғориш, тупроққа ишлов беришнинг замонавий технологияларини жорий этишга микрокредитлар ажратиш ва микролизинг хизматлари кўрсатишни янада кенгайтириш.

2010 йилда кичик бизнес субъектларига ажратилган кредитлар ҳажми 1,4 баробар кўпайди ва 2 триллион 700 миллиард сўмни ташкил этди. Жумладан микрокредитлар ҳажми 485 миллиард сўмдан ортиб бу кўрсаткич 2009 йилга нисбатан 1,5 баробар кўпайди.

Микрокредитлар бериш кичик ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини рағбатлантиради, иқтисодий ўсишни таъминлайди, бу эса иқтисодий ижтимоий барқарорликни келтириб чиқаради. Микрокредитларнинг ижтимоий аҳамияти шундаки, у янги иш жойларининг пайдо бўлишига кўмаклашиб бандликни оширади, ўз-ўзини иш билан таъминлашга хизмат қилади, ишлаб чиқаришни ўстириш орқали даромад ҳосил этади.

Ялпи ички маҳсулотда кичик бизнес соҳасининг ҳиссаси муттасил кўпайиб бораётган ҳозирги вақтда ҳукуматимиз "Микрокредитбанк"нинг халқ фаровонлигини ошириш сингари муҳим ишга кўмаклашиш йўлидаги фаолиятини янада кенгайтириш имкониятларини яратди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йилдаги «Микрокредитбанк» акциядорлик тижорат банкнинг тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш борасидаги фаолиятини янада кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармонида биноан ушбу микромолиялаш ташкилотининг низом жамғармаси 150 млрд. сўмга ёки 100 млн. АҚШ долларга еказилди.

Микрокредит банкнинг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

- Мақсадли имтиёзли кредитлар ажратиш орқали янги корхоналар ва иш ўринларини яратиш учун бошланғич сармояни шакллантиришда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликка, айниқса қишлоқ жойларда кўмаклашиш;

- Тадбиркорлик субъектларининг ўз фаолиятини кенгайтириш ҳамда хом ашё ва материалларни кейинчалик қайта ишлаш учун харид қилиш, тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш, ички бозорни республикамизда ишлаб чиқарилган товарлар билан бойитиш, шунинг ҳисобига қўшимча иш жойларини яратиш ва аҳоли даромадларини ошириш мақсадида ўз айланма маблағларини тўлдириш учун имтиёзли кредит маблағларидан фойдаланишларига кенг йўл очиб бериш;

- Иқтисодий модернизациялаш даврида тадбиркорлик субъектлари томонидан корхоналарни техник ҳамда технологик жиҳозлаш ва модернизация қилиш учун замонавий ускуналар ва минитехнологияларни, шу жумладан, микролизинг шартлари асосида сотиб олишлари учун шарт-шароит яратиш.

Тадбиркорлик субъектларини дастлабки сармоя ва айланма маблағлар билан таъминлашга мутасадди бўлган "Микрокредитбанк" очиқ акциядорлик тижорат банки 2010 йилда ҳам асосий эътиборни кичик бизнес, хусусий

тадбиркорлик ва фермерликни ривожлантириш, яқка тартибдаги меҳнат фаолиятини, оилавий бизнес ҳамда касаначилик кўламини кенгайтиришга қаратди.

2009 йилда банк кредит портфели ҳажми 2008 йилга нисбатан 1,5 баробарга ошиб, 246,8 млрд. сўмни ташкил этди, унинг таркибида қисқа муддатли кредитлар 48,2 млрд. сўмни ва узоқ муддатли кредитлар 198,7 млрд. сўмни ташкил қилди.

Банкнинг иқтисодий барча соҳаларига хизмат кўрсатувчи активларини диверсификациялаш натижасида кредит қўйилмалари саноатга - 38,9 млрд. сўм, қурилишга - 11,7 млрд. сўм, қишлоқ хўжалигига - 84,6 млрд. сўм, савдо ва умумий овқатланиш соҳаларига - 19,7 млрд. сўм, моддий техника таъминоти ва маиший хизматга - 38,2 млрд. сўм, транспорт ва алоқа хизматига - 1 млрд. сўм ва бошқа тармоқларга - 52,7 млрд. сўм миқдорида йўналтирилди.

Ҳозирда банкнинг кредитлаш фаолиятида устуворлик корпоратив бозор сегментида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари билан бирга қишлоқ хўжалигига хизмат кўрсатувчи корхоналар, кимё саноати корхоналари ҳамда қурилиш ташкилотларни ривожлантиришга қаратилмоқда.

Микрокредитлар таркибида кичик корхоналарга берилган сармоялар 36 фоизни, фермер хўжаликларига ажратилган кредитлар - 24 фоизни, Микрофирмаларга ажратилган микросармоялар - 16 фоизни, юридик шахс бўлмаган (яқка тартибда фаолият юритувчи тадбиркор)ларга ажратилган микросармоялар - 16 фоизни, деҳқон хўжаликларига ажратилган микросармоялар - 8 фоизни ташкил қилди.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш, аҳолини янги иш жойлари билан таъминлаш ишлари, тадбиркорлик субъектларини турли соҳаларга тегишли бўлган машина-механизмлар билан таъминлашда микролизинг хизматлари алоҳида ўринга эгадир.

Республикамизда микрокредит банки томонидан микролизинг хизматларини кўрсатиш кўлами йил сайин ўсиб бормоқда. Банк 2007 йилда 5 млрд. сўм ҳажмда микролизинг хизмати кўрсатган бўлса, унинг ҳажмини 2008 йилда 18,9 млрд. сўмга ва 2009 йилда эса 40 млрд. сўмга етди.

Микролизинг хизматларини кўрсатишда қишлоқ хўжалигини модернизациялаш, озиқ-овқат ишлаб чиқариш, қурилиш моллари ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш ва енгил саноат соҳаларини молиялаштириш дастурий йўналишларидан бири ҳисобланди.

Иқтисодийни модернизациялаш даврида меҳнат ресурсларини кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятида бандлигини ошириш учун қуйидагиларни амалга ошириш керак:

- кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг кредитлар, хом аше ресурслари, шунингдек давлат харидлари тизимидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш зарур

- Марказий банк тижорат банклари билан биргаликда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субектларига кредитлар ажратиш, биринчи навбатда инвестиция мақсадлари учун узоқ муддатли кредитлар ажратиш механизмларини янада такомиллаштириш ва уларнинг ҳажмини ошириш, бошланғич капитални шакллантириш, микрокредитлар бериш кўламини янада кенгайтириш

- кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятида ишловчи ходимларнинг янги техника ва технологияни илмий бошқариш тизимини тез ўзлаштири олиш малакаларини ҳосил қилиш учун уларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, тажриба алмаштириш тизимини тартибга солиш;

- меҳнат қонунчилиги асосида ишчи кучларининг ҳуқуқий маданиятини ошириш уларнинг меҳнат бозорида фаол иштирокини таъминлаш, иш излаётган фуқароларга керакли маълумот олиш имконини берадиган маълумотларнинг минтақавий электрон тармоғи (ҳудудлар иқтисодий тармоқлари) олиш, бўш иш жойлари тўғрисидаги маълумотдан

аҳолининг кенгроқ фойдаланишини такомиллаштириш;

- меҳнат бозорини тартибга солишда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субектлари, фермер ва деҳқон хўжаликлари имкониятларидан самарали фойдаланиш механизминини такомиллаштириб бориш;

- қишлоқ жойларда аҳолини иш билан таъминлашни кафолатловчи кичик саноат қорхоналарини рағбатлантиришнинг ҳуқуқий-меъёрий, ташкилий ва иқтисодий механизмларини ишлаб чиқиш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ва оилавий бизнесни ривожлантириш;

- касаначилик фаолиятига ишсиз юрган аҳоли тоифаларини ҳамда аёллар ва ёшларни жалб этишни янада кенгайтириш.

- кичик бизнес қорхоналари томонидан ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларни харид қилиш кўрсатилаётган иш ва хизматларга доир давлат буюртмаларини жойлаштириш бўйича очиқ электрон тизимни босқичма-босқич жорий этиш

- кичик бизнес субектларини бизнес режаларини тайерлаш сарф харажатларини камайитириш, уларнинг сифатини ошириш ва кредитлар бериш муддатларини қисқартириш, экспорт салоҳиятини ошириш, хорижий мамлакатлар бозорининг ҳолати ва қонунчилигининг ўзига хос хусусиятлари ҳақида етарлича ахборот ва билимларга эга бўлиш.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримовнинг БМТ Мингйиллик ривожланиш мақсадларига бағишланган саммити ялпи мажлисидаги нутқи // Халқ сўзи, 2010 йил 22 сентябрь, 1-2-б.
2. Ҳамкорлик, тараққиёт ва хавфсизликни таъминлаш йўлидан // Халқ сўзи, 2010 йил 21 сентябрь, 1-б.
3. Ўзбекистон: инсонпарварликнинг юксак намунаси. Т.: TURON IQBOL. 2010.
4. Каримов И.А. Асосий вазифамиз – Ватанамиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. Т.: “Ўзбекистон”, 2010. – 80 б.
5. Каримов И.А. Ватанамизнинг босқичма-босқич ва барқарор ривожланишини таъминлаш – бизнинг олий мақсадимиз. 17-жилд – Т.: “Ўзбекистон”, 2009. – 280 б.
6. Каримов И.А. Энг асосий мезон – ҳаёт ҳақиқатини акс эттириш. – Т.: “Ўзбекистон”, 2009.
7. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. – Т.: Ўзбекистон, 2009.
8. Каримов И.А. Мамлакатни модернизация қилиш ва иқтисодийтимизни барқарор ривожлантириш йўлида. 16-жилд – Т.: “Ўзбекистон”, 2008. – 368 б.
9. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т.: Маънавият, 2008.